

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

Договори поставки і позики є різними за своєю правовою природою та регулюють різні види цивільних правовідносин, а тому є безпідставним нарахування за договором поставки, умовами якого не встановлено розмір процентів за користування покупцем, який прострочив оплату отриманого товару, чужими грошовими коштами (ч. 3 ст. 692 ЦК України), розміру цих процентів із застосуванням аналогії закону (ч. 1 ст. 8 ЦК України) на підставі приписів ч. 1 ст. 1048 ЦК України на рівні облікової ставки Національного банку України

ПОСТАНОВА

*Судової палати у господарських справах Верховного Суду України
від 2 липня 2013 р.
(витяг)*

У липні 2012 р. товариство з обмеженою відповідальністю «Новотрейд ЛТД» (далі — ТОВ) звернулося до Господарського суду Полтавської області з позовом до дочірнього підприємства «Полтавський облавтодор» відкритого акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України» в особі філії «Лохвицький райавтодор» (далі — ДП, філія ДП відповідно) про стягнення 4 тис. 817 грн 65 коп., з яких: 475 грн 55 коп. — 3 % річних та 192 грн — інфляційні втрати, нараховані на підставі ст. 625 ЦК відповідно за період з дати останнього нарахування річних (із 16 березня 2012 р.) та втрат від інфляційних процесів (лютий 2012 р.) по дату фактичного виконання зобов'язання (7 червня 2012 р.), 4 тис. 150 грн 10 коп. — відсотки за користування чужими коштами, нараховані на підставі статей 536, 692, 1048 ЦК за період із 13 серпня 2011 р. по 7 червня 2012 р.

Позовні вимоги обґрунтовано несвоечасністю виконання відповідачем рішення Господарського суду Полтавської області від 24 квітня 2012 р. у справі № 18/487/12 за позовом ТОВ до ДП про стягнення заборгованості за договором поставки, укладеним між сторонами 28 липня 2011 р.

Рішенням Господарського суду Полтавської області від 7 серпня 2012 р., залишеним без змін постановою Харківського апеляційного господарського суду від 1 жовтня 2012 р., позов задоволено частково. Стягнуто з ДП на користь ТОВ 3 % річних у розмірі 475 грн 55 коп., інфляційні втрати у розмірі 192 грн та витрати зі сплати судового збору у розмірі 1 тис. 609 грн 50 коп. У задоволенні позовних вимог про стягнення відсотків за користування чужими коштами у розмірі 4 тис. 150 грн 10 коп. відмовлено.

Постановою Вищого господарського суду України від 12 грудня 2012 р. постанову Харківського апеляційного господарського суду від 1 жовтня 2012 р. та рішення Господарського суду Полтавської області від 7 серпня 2012 р. залишено без змін.

У заяві про перегляд постанови Вищого господарського суду України від 12 грудня 2012 р. з підстави, передбаченої ст. 111¹⁶ ГПК, ТОВ, посилячись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції положень статей 8, 536, 1048 ЦК, просило скасувати цю постанову в частині відмови у задоволенні позовних вимог про стягнення відсотків за користування чужими

грошовими коштами та прийняти у цій частині нове рішення, яким позов задовольнити.

До поданої заяви ТОВ долучило копії постанов Вищого господарського суду України від 4 лютого 2010 р. у справі № 54/140-09, від 17 жовтня 2012 р. у справі № 5015/1261/12 та від 14 листопада 2012 р. у справі № 9/5005/2198/2012, в яких, на його думку, суд касаційної інстанції по-іншому застосував одні й ті самі норми матеріального права у подібних правовідносинах.

Вищий господарський суд України ухвалою від 26 квітня 2013 р. допустив до провадження господарську справу № 18/1372/12 для перегляду Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 12 грудня 2012 р.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіривши наведені заявником обставини, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України вважає, що заява не підлягає задоволенню з огляду на таке.

Предметом перегляду є постанова Вищого господарського суду України від 12 грудня 2012 р. в частині його висновків про безпідставність нарахування процентів за користування чужими грошовими коштами за договором поставки на підставі ч. 3 ст. 692 ЦК у розмірі, встановленому ч. 1 ст. 1048 ЦК.

У постановах Вищого господарського суду України, на які послався заявник як на підставу для допуску справи до перегляду Верховним Судом України, суд касаційної інстанції, вирішуючи спір у подібних правовідносинах та за аналогічного матеріально-правового регулювання спірних правовідносин, дійшов протилежного правового висновку та визнав правомірним нарахування відсотків за користування чужими грошовими коштами у зв'язку з неналежним виконанням зобов'язань за договорами поставки на підставі ст. 1048 ЦК.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції статей 8, 536, 1048 ЦК, Верховний Суд України виходить із такого.

Статтею 712 ЦК передбачено, що за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

До договору поставки застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає з характеру відносин сторін.

Згідно зі ст. 692 ЦК покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на нього, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлений інший строк оплати товару.

У справі, що розглядається, судом встановлено, що за умовами укладеного 28 липня 2011 р. між філією ДП (покупець, відповідач) і ТОВ (постачальник, позивач) договору поставки № 28/07 (далі — договір № 28/07), позивач зобов'язався поставити, а відповідач — прийняти та оплатити поставлений позивачем товар.

Відповідно до пунктів 6.1, 6.3 договору № 28/07 термін оплати за поставлену за договором кожен партію товару становить чотирнадцять календарних днів із моменту поставки товару. Датою оплати вважається дата отримання коштів банком постачальника.

Внаслідок неналежного виконання ДП своїх зобов'язань з оплати поставленого за договором № 28/07 товару Господарський суд Полтавської області 24 квітня 2012 р. у справі № 18/487/12 постановив рішення про стягнення з відповідача заборгованості за цим договором, яка складається із: 63 тис. 999 грн 92 коп. основної заборгованості; 5 тис. 26 грн 45 коп. нарахуваної за період із 13 серпня 2011 р. по 13 лютого 2012 р. пені; 511 грн 95 коп. нарахованих за період із вересня 2011 р. по лютий 2012 р. інфляційних втрат та 1 тис. 136 грн 16 коп. нарахованих за період із 13 серпня 2011 р. по 15 березня 2012 р. 3 % річних, а також 1 тис. 609 грн 50 коп. судового збору.

Зазначене рішення суду фактично виконано в порядку примусового виконання 7 червня 2012 р., що підтверджено платіжним дорученням від 7 червня 2012 р. і постановою про закінчення виконавчого провадження від 21 червня 2012 р.

За змістом ч. 3 ст. 692 ЦК у разі прострочення оплати товару за вимогою продавця покупець зобов'язаний сплачувати проценти за користування чужими грошовими коштами.

Розмір процентів за користування чужими грошовими коштами встановлюється договором, законом або іншим актом цивільного законодавства (ст. 536 ЦК).

У цій справі, звертаючись до суду із позовними вимогами про стягнення з відповідача відсотків за користування чужими коштами, позивач послався на те, що у договорі № 28/07 між сторонами розмір процентів за користування

чужими грошовими коштами не встановлено, та здійснив нарахування цих процентів із застосуванням аналогії закону (ч. 1 ст. 8 ЦК) на підставі приписів ч. 1 ст. 1048 ЦК, якою передбачено, що у разі невстановлення договором позики розміру процентів, їх розмір визначається на рівні облікової ставки Національного банку України.

Відповідно до ч. 1 ст. 8 ЦК якщо цивільні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону).

Отже, аналогію закону можна застосовувати виключно у разі подібності спірних неврегульованих правовідносин.

Залишаючи без змін постанову Харківського апеляційного господарського суду від 1 жовтня 2012 р. та рішення Господарського суду Полтавської області від 7 серпня 2012 р., Вищий господарський суд України у постанові від 12 грудня 2012 р. погодився з висновками судів попередніх інстанцій щодо відмови у позові про стягнення процентів за користування чужими грошовими коштами у розмірі 4 тис. 150 грн 10 коп., нарахованих на підставі статей 536, 692, 1048 ЦК,

виходячи з того, що умовами укладеного між сторонами договору розмір процентів за користування продавцем чужими грошовими коштами не встановлено, договори поставки і договори позики є різними за своєю правовою природою та регулюють різні види цивільних правовідносин, а тому застосування до договору поставки положень про договір позики (зокрема, ст. 1048 ЦК) є безпідставним.

На думку Верховного Суду України, такий висновок Вищого господарського суду України ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права.

Згідно із ч. 1 ст. 111²⁶ ГПК Верховний Суд України відмовляє у задоволенні заяви про перегляд судових рішень господарських судів, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися.

Ураховуючи зазначене та керуючись статтями 111¹⁶, 111²³, 111²⁴, 111²⁶ ГПК, Судова палата у господарських справах Верховного Суду України постановила: у задоволенні заяви ТОВ про перегляд Верховним Судом України постанови Вищого господарського суду України від 12 грудня 2012 р. у справі № 18/1372/12 відмовити.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій п. 2 ч. 1 ст. 111¹⁶ ГПК.